

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า เป็นสังคมหรือประเทศชาตินั้นจำเป็นจะต้องมีภาษา ระเบียบ กฎเกณฑ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนรูปแบบที่จะกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สิ่งที่เป็นแบบแผนพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์นั้น เราเรียกว่า "วัฒนธรรม"¹

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมบุคคลแต่ละคน จึงต้องได้รับการอบรมให้รู้จัก วัฒนธรรมตั้งแต่วัยเป็นเด็ก เริ่มจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ จากครู-อาจารย์ จาก การสังเกตหรือทำตามเพื่อน และเมื่อเข้าสู่สังคมก็จะเรียนรู้แบบแผนของพฤติกรรมต่าง ๆ จากสมาชิกอื่น²

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2522 ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า "วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม เป็นต้นว่า ความคิด ความรู้สึก ความประพฤติกิริยาอาการ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ประดิษฐ์กรรมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน"³

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ลิตธิชัย ธาดานิติ, การศึกษาเกี่ยวกับสังคม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพัฒนา, 2524), หน้า 122.

²ธีรวัฒน์ นิเจนตร, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2528), หน้า 102.

³สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, เอกสารเผยแพร่วัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ม.ป.ป.), หน้า 2.

โดยที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น เพื่อให้สมาชิกในสังคมเดียวกัน ได้ยึดถือและปฏิบัติในแนวเดียวกัน อันจะนำมาซึ่งสังคมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะฉะนั้น สมาชิกของสังคม ย่อมต้องเรียนรู้วัฒนธรรมในสังคมของตน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่น ได้อย่างสงบสุข เหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการให้การศึกษาในเรื่องแบบแผนของพฤติกรรมอันเป็น วัฒนธรรมของสังคม แก่สมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ นั่นก็คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรม^๑

จากนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ รัฐได้ตระหนักถึงงานการสร้างเสริมวัฒนธรรมว่า มิได้เป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชนทุกคนต้องร่วมมือดำเนินงานสร้างเสริมวัฒนธรรมให้ได้ผล โดยให้ครอบคลุมงาน ทั้งด้านการบำรุงรักษา การส่งเสริม การเผยแพร่ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อเลือก สรรพวัฒนธรรมที่เหมาะสมมาใช้กับสังคมไทย ซึ่งในการนี้ถือว่าการศึกษา เป็นสิ่งที่มีบทบาท สำคัญในการสร้างเสริมวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการศึกษา เป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างยิ่ง การศึกษาเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอด เนื้อหา ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในด้านที่เกี่ยวกับ ทศนคติ กฎเกณฑ์ของสังคม ค่านิยม ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมทุกรูปแบบของมนุษย์ ซึ่งสิ่งที่การศึกษาสามารถถ่ายทอดนี้ก็เป็นสิ่งที่เรียกกันว่าวัฒนธรรมทั้งสิ้น ดังนั้น การศึกษาจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการถ่ายทอด วัฒนธรรมของสังคมให้แก่ ผู้เยาว์เพื่อให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข^๒

เนื่องจากวัฒนธรรมของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของ สังคมการเปลี่ยนแปลงนี้ เปลี่ยนทั้งรูปแบบของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือเปลี่ยนแปลงในรูปของ การตัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันนั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญในฐานะ เป็นเครื่องมือของการเผยแพร่วัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งงามให้คงอยู่ต่อไป การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมของการรักษา การถ่ายทอด และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมให้เหมาะสมกับสภาวะอันแท้จริงของสังคมและ

^๑อมรา พงศาพิชญ์, มนุษย์กับสังคม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 80-81.

^๒สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย พัฒนาศึกษา (เอกสารการสอนชุดวิชาศึกษา ศาสตร์, 2524), หน้า 13.

ธรรมชาติที่แวดล้อม เพื่อให้วัฒนธรรมของสังคมหรือของชนชาติดำรงอยู่และเจริญงอกงามตลอดไป อันจะนำมาซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมหรือของชาติอย่างแท้จริง

สัมพันธ์ ทองสมัคร กล่าวว่า การอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมไทยจะต้องใช้การศึกษาเป็นพื้นฐาน ซึ่งควรจะได้กระทำในลักษณะ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 ต้องสอนให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานก่อนที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในส่วนรวม

ประการที่ 2 ต้องชี้ให้เห็นว่าเราเสริมสร้างและสืบทอดวัฒนธรรมไทยไปเพื่ออะไร

ประการที่ 3 เราจะมีวิธีอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมอย่างไร⁶

โรงเรียนถือว่าเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่รับหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมแทน ครอบครัว วัด และประเทศชาติ โรงเรียนจัดหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้มาก ครูซึ่งทำการสอนก็ได้รับการอบรมเป็นอย่างดี นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น จัดตั้งชมรมดนตรี นาฏศิลป์ ภาษาไทย และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประเพณีไทย เป็นต้น ในระหว่างเทศกาลงานประเพณี โรงเรียนก็ได้จัดงานส่งเสริมประเพณีไทย เช่น แห่เทียนเข้าพรรษา ลอยกระทง เวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น จะเห็นว่าโรงเรียนทำหน้าที่ในการให้การศึกษาด้านวัฒนธรรมได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงกว่าสถาบันอื่นในสังคม

การที่โรงเรียนกลายเป็นหน่วยงานสำคัญในการให้การศึกษาและการถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้น อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ คือ⁷

1. การศึกษาทุกระดับมีจุดมุ่งหมายในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่ผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากความมุ่งหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ และความมุ่งหมายในหลักสูตรระดับต่าง ๆ

2. วิชาการต่าง ๆ ที่ศึกษาเล่าเรียนกันอยู่ในสถานศึกษา มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเกือบทั้งหมด เช่น ภาษา ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม ศิลปะ วรรณคดี หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ

⁶สัมพันธ์ ทองสมัคร, "การพัฒนาวัฒนธรรมไทยในส่วนภูมิภาค" สารพัฒนาหลักสูตร (ก.ย. 2528), หน้า 4.

⁷ธีรวัฒน์ นิจนตร, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, หน้า 103.

3. ครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ นอกจากจะถ่ายทอดเนื้อหาวิชาแล้วยังอบรมสั่งสอนและปลูกฝังให้ผู้เรียนมีกริยามารยาท ความประพฤติ หรือทัศนคติ ที่ถูกต้องดีงาม รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย

4. ชีวิตในสถานศึกษาสามารถหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีแบบแผนของความคิด และการกระทำที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมได้ทุกขณะ เช่น สังคมไทยยังนิยมยกย่องผู้อาวุโส หรือผู้มีพระคุณ สถานศึกษาต่าง ๆ ก็จัดให้มีพิธีไหว้ครู หรือกิจกรรมอื่นที่สอดคล้องกับประเพณีดังกล่าว

ในปัจจุบัน บทบาทของการศึกษา ในการถ่ายทอดและอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมจะปรากฏเด่นชัดอยู่ในรูปการสอนวิชา ภาษา ศาสนา ประวัติศาสตร์ ดนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ และอื่น ๆ โดยนอกเหนือจากการให้ความรู้ทางทฤษฎีแล้ว จะต้องให้นักเรียนได้ลงมือกระทำและได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักสังเกต เปรียบเทียบ วิเคราะห์ และเลือกปฏิบัติจนเกิดความซาบซึ้ง เห็นดีเห็นงาม เกิดความนิยมอย่างแท้จริง ในสิ่งที่ได้ศึกษาอบรม ซึ่งจะช่วยให้การสืบทอดและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเป็นไปอย่างได้ผล

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนเป็นสถาบันสังคม สถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสร้างเสริมปลูกฝังวัฒนธรรมให้แก่เด็กไม่น้อยไปกว่าสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษา เพราะรากฐานของการมีวัฒนธรรมที่ดีจะเริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่เยาว์วัย เด็กจะเรียนรู้คุณงามความดีและมองเห็น ความแตกต่างของสิ่งดี ชั่ว ถูก ผิด โดยการเรียนรู้จากบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่ละน้อย ๆ นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์จะเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงสิบปีแรกของชีวิต แล้วจะฝังรากลึกยากแก่การเปลี่ยนแปลง^๑ ครูจึงมีความสำคัญต่อเด็กไม่น้อยกว่าพ่อแม่ และบางครั้งเด็กจะเชื่อฟังครูมากกว่าพ่อแม่เสียอีก

อย่างไรก็ตามสถานศึกษาก็ควรจะมีแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ได้ผลโดยสมบูรณ์ แนวทางดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

^๑ ชัยพร วิชชาวุธ, "แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม", วารสารครูศาสตร์ 11 (เม.ย.-มิ.ย. 2526).

^๒ ธีรวัฒน์ นิเจนตร, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, หน้า 103-104.

เข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจอย่างน้อย 1 กิจกรรม ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น"¹⁰

โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนแสดงความพอใจ ความถนัดตามธรรมชาติ อันแท้จริง ทั้งนี้เพราะกิจกรรมจะเป็นเครื่องมือให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ได้รับความรับผิดชอบความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนจนเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้นักเรียน โรงเรียนจึงควรสนับสนุนส่งเสริมลักษณะอันดีโดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ ศาสนาหรือนันทนาการ ต่างก็เป็นกิจกรรมที่สามารถกำหนดให้เป็นส่วนสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมได้ สามารถทำให้นักเรียนเกิด ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดกิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนจะต้องจัดขึ้น ในสถานศึกษา จำนวน 3 ประเภท คือ¹¹

1. กิจกรรมลูกเสือหรือยุวกาชาดหรือเนตรนารี
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมวัฒนธรรมไทย

นอกจากนี้ยังได้กำหนดกิจกรรมนักเรียนที่ควรเลือกจัดขึ้นในสถานศึกษาอีกจำนวน

10 ประเภท คือ

1. กิจกรรมลูกเสือหรือยุวกาชาดหรือเนตรนารี หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมการใช้สินค้าไทย

¹⁰ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2520) หน้า 1

7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

จากที่กล่าวมาแล้วว่าการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สังคมควรให้ความสำคัญและดำเนินการให้สมาชิก ของสังคมได้ตระหนักถึง การศึกษาเป็นตัวการหนึ่งที่สามารถช่วยให้สมาชิกของสังคมได้รู้ เข้าใจ และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และผู้ที่มีความสามารถทำให้การศึกษาด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประสบผลสำเร็จตามความต้องการของสังคมก็คือครู และกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของ โรงเรียน จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและสังคม

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมวัฒนธรรมไทยก็มีความสำคัญ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ให้เป็นกิจกรรมบังคับสำหรับโรงเรียนที่จะได้นำไปปฏิบัติ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้รัฐบาลได้ประกาศปี พ.ศ. 253๑ เป็นปีท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อเป็นการสนองนโยบายรัฐบาล จังหวัดแต่ละจังหวัดจึงได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาบูรณะโบราณสถาน ทางศาสนา ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และเขตการศึกษา 6 เป็นเขตการศึกษาหนึ่งของภาคกลาง ที่มีศิลปวัฒนธรรมไทยที่น่าสนใจ จะศึกษาหาความรู้ เพราะจากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จังหวัดเหล่านี้มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดีที่มีความสำคัญเป็นเวลานาน และการให้การศึกษาของโรงเรียนในเขตการศึกษา 6 ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญที่ควรจะศึกษาว่า โรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 นี้ ได้มีการจัดกิจกรรมที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างไรบ้าง ที่จะทำให้เยาวชนรู้จักรักษาศิลปวัฒนธรรมของตนไว้ให้เป็นที่รู้จักกันสืบไป และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของเราต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ซึ่งเป็นเขตการศึกษาที่เป็น แหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรมในภาคกลาง และผู้วิจัยได้ปฏิบัติราชการอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6
2. เพื่อศึกษาเนื้อหาของกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 6 รวม 7 จังหวัด คือ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัด อ่างทอง จังหวัดชัยนาท จังหวัดอุทัยธานี
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 6 ปี การศึกษา 253๐
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 6 ซึ่งเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่โรงเรียน ได้จัดให้มีขึ้นในปีการศึกษา 253๐ เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรคือ ผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 6 ซึ่งมี 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดอุทัยธานี ปีการศึกษา 2530 จำนวน 182 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดเกณฑ์ขนาดของโรงเรียนยึดตามเกณฑ์การแบ่งประเภทของโรงเรียน ตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป โรงเรียนขนาดใหญ่แบ่งตามจังหวัดของเขตการศึกษา 6 ดังนี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 41 โรงเรียน จังหวัดลพบุรี 42 โรงเรียน จังหวัดสระบุรี 27 โรงเรียน จังหวัดชัยนาท 21 โรงเรียน จังหวัดอ่างทอง 19 โรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี 20 โรงเรียน จังหวัดสิงห์บุรี 12 โรงเรียน รวมทั้งหมด 182 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม ผู้บริหาร ครูฝ่ายกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากวิทยานิพนธ์ ของ อิทธิพล รุ่งประพันธ์ กมล รอดคล้าย ดวงกมล จันทร์สม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าและแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูฝ่ายกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และปัญหาการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่นอกเหนือ

จากคำถามในแบบสอบถาม การสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์โรงเรียนที่จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลป-วัฒนธรรมที่ดีเด่น โดยจะสัมภาษณ์ทั้ง 7 จังหวัด รวม 14 คน

การสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้านโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ หลักสูตรการจัดกิจกรรมของกระทรวงศึกษาธิการ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่านตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจแก้ไขมาปรับปรุงใหม่ และนำไปทดลองใช้กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 โรงเรียน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อขอความร่วมมือในการทำการวิจัย ตลอดจนขอความร่วมมือและขออนุญาตผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำการวิจัย โดยผู้วิจัยขอให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดจัดส่งให้ในบางจังหวัด และส่วนจังหวัดที่เหลือผู้วิจัยจัดส่งพร้อมทั้งรับคืนด้วยตนเองทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา

1. นโยบายการจัด
2. แหล่งเงินทุน
3. ค่าใช้จ่าย
4. ปัญหา

กิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา

1. เนื้อหากิจกรรม
2. วิธีการจัดกิจกรรม
3. ปริมาณกิจกรรม
4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งไม่ได้เน้นกิจกรรมในการสอนรายวิชา แต่เป็นกิจกรรมพิเศษแบ่งหมวดตาม 5 สาขา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กำหนดไว้คือ

1. สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา
2. สาขาศิลปะ ได้แก่ ภาษา (วรรณคดี) ดนตรี วรรณกรรม
3. สาขาช่างฝีมือ ได้แก่ เย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การประดิษฐ์ การจักสาน
4. สาขาศิลปกรรมศิลป์ ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า การแต่งกาย การจัดและดูแล

ที่อยู่อาศัย การต้อนรับแขก

5. สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การกีฬา และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 6

เขตการศึกษา 6 หมายถึง เขตการศึกษาที่ประกอบด้วย 7 จังหวัด คือ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดชัยนาท จังหวัดอุทัยธานี

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ซึ่งสามารถศึกษาได้จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
2. กิจกรรมของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากิจกรรมในสาขามนุษย์ศาสตร์ ศิลปะ การช่างฝีมือ ดนตรีกรรมศิลป์ และนันทนาการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 เพื่อประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมของโรงเรียนอื่นที่จะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
2. ทราบเนื้อหาของกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 เพื่อให้เกิดการจูงใจในการวางโครงการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ได้เข้าใจสถานการณ์การ จัดตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย